

„Žodžių naktibaldų“ nuotykiškai ištisą parą lietuviškai kalbančiame pasaulyje

Apytiksliais duomenimis, pasaulyje lietuvių kalba kalbančių žmonių yra apie 3 mln. Be Lietuvos, kaip žinome, nemažos lietuviakalbių bendruomenės yra išsikūrusios kitose šalyse, daugiausia Jungtinėse Amerikos Valstijose, Jungtinėje Karalystėje, Airijoje, Kanadoje, Vokietijoje, Norvegijoje, Australijoje. Įtraukus žmones, gyvenančius diasporoje, bendras lietuvių kalba kalbančiųjų skaičius galėtų siekti apie 4 mln. Taigi beveik ketvirtis lietuvių kalbos vartotojų gyvena ne Lietuvoje. Štai kodėl Valstybinei lietuvių kalbos komisijai (VLKK) taip svarbu palaikyti glaudžius ryšius su lietuviškai kalbančiomis pasaulio bendruomenėmis: telkti jas, stiprinti lietuvių kalbos mokymosi motyvaciją, padėti apsirūpinti tinkama literatūra ir kitomis priemonėmis.

Aurelija BANIULAITIENĖ

PASAULIOLIETUVIS.LT

Pasaulio lietuvių bendruomenės telkia ir skatina mokytis lietuvių kalbos

Dar pernai rudenį VLKK, pasitelkusi Pasaulio lietuvių bendruomenę, Lituanistinių mokyklų asociaciją, Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministeriją ir diplomatinės atstovybes, pakvietė diasporoje veikiančias organizacijas dalyvauti devintuosiose Lietuvių kalbos dienose. Buvo raginama vasario 16 d. – kovo 11 d. laikotarpiu surengti savo bendruomenėse lietuvių kalbai, Lietuvos kultūrai ir istorijai skirtų renginių, dalyvauti jau septintą kartą VLKK organizuojamoje

viktorinoje, tradiciškai kasmet sutraukiančioje kelias dešimtis tautiečių bendruomenių iš įvairių šalių.

Norvegijos Drameno lituanistinės mokyklos ŽILVINAS sukurtas vizualas

Lituanistinių mokyklų asociacija, vienijanti daugiau kaip 50 lituanistinių mokyklų

iš visų žemynų – nuo Šiaurės ir Pietų Amerikos iki Australijos ir Europos, antrus metus iš eilės į Lietuvų kalbos dienas įsiliejo su originaliu projektu „Lietuvių kalbos naktys“ kaip Lietuvų kalbos dienų papildymu. Skambiu šūkiu „Lietuvių kalba nemiega niekada!“ organizatoriai pakvietė lituanistines mokyklas vienyti ir sukelti tikrą lietuvių kalbos bangą visame pasaulyje! Projekto sumanytojams šovė idėja, kad lietuvių kalba pasaulyje skamba nenutrūkstamai: kol žmonės Lietuvoje miega, kur nors kitur, kitoje laiko juostoje – Australijoje, Singapūre ar Šiaurės Amerikoje – kažkas lietuviškai mokosi, bendrauja, žaidžia, dainuoja, pykstasi, svajoja ar sapnuoja. Juk lituanistinių mokyklų yra visuose pasaulio kampeliuose, taigi galima sakyti, kad lietuvių kalba nenutyla ištisą parą! „Lietuvių kalbos naktų“ iniciatorė – Donata Simonaitienė, Airijos Kavano (*Cavan*) miestelyje jau 15 metų veikiančios lituanistinės mokyklos „Gintarėlis“ vadovė, Pasaulio lietuvių bendruomenės Švietimo komisijos narė. Būtent jai kilo originali mintis pasiūlyti kolegoms savo mokyklose organizuoti vadinamąsias „Pižamų dienas“. Į lietuvių kalbos pamokas atėję neįprastai pasipuošę pižamomis vaikai atpalaiduojančioje atmosferoje žaidžia kalbinius žaidimus, įamžina buvimo kartu akimirkas, jomis dalijasi ir taip sukelia lietuvių kalbos bangą. Anot patyrusios lituanistinio švietimo specialistės, vaikams visada patrauklesnė neformali, neįpareigojanti aplinka, o mokslai dėl to tik laimi. „Lietuvių kalbos mokymąsi aprenkę kitu rūbu ne tik linksmiau ugdomės, bet ir tarsi primename vaikams apie lietuvių kalbos universalumą, vietą jų gyvenime. Lietuvių kalba su vaikais visada – ir ryte, ir vakare, ir prieš užmiegant, ir tik prabudus, kaip toj dainoj „Rytą vakarą, žiemą vasarą...“, – patirtimi dalijasi Donata. Ji pastebi, kad antrus metus rengiamas „Pižamų dienas“ mokyklos pamėgo ir kad tai jau gali virsti tradicija. Konkrečios statistikos nepavyko surinkti, bet, idėjos autorės skaičiavimu, projekte šiais metais dalyvavo per 30 lituanistinių mokyklų.

Airijos Kavano lituanistinėje mokykloje GINTARĖLIS

Kaip gimė užduotis surinkti į krūvą „žodžius naktibaldas“

Mokytis lietuvių kalbos kitakalbėje aplinkoje augantiems vaikams nėra paprasta, nesunku išsivaizduoti: maišosi žodžiai, posakiai, jau nekalbant apie specifinius

lietuvių kalbos garsų sąskambius ir būdingą intonaciją. Bet iš tų pastebimų sunkumų kūrybingai pedagogai pavyko sukurti smagų ir naudingą žaidimą intriguojančiu pavadinimu – „Žodžiai naktibaldos“, kuriuo ji vėl užkrėtė ir kitus. „Idėja kilo tuomet, kai sūnus Jonas niekaip negalėjo prisiminti žodžio „šakutė“ ir paprašė paduoti „forkutę“. Tada ir pamaniau, kad diasporos vaikai su lietuvių kalba žaidžia kaip su „Lego“ kaladėlėmis – konstruoja imdami iš savo kalbinės dėžės tokią kaladėlę, kuri jam tuo metu būtina komunikacijai. Taip ir gimsta tokie žodžiai hibridai“, – pasakoja Donata, sumaniusi sukaupti tokių įdomių ir kartais juokingą žodžių archyvą. Šiuo sumanymu ji pasidalijo su kolege Pasaulio lietuvių bendruomenės Švietimo komisijos pirmininke, Jungtinės Karalystės lietuvių bendruomenės (JKLB) tarybos pirmininke, Londono lituanistinio darželio-mokyklos „Obelėlė“ vadove Alvija Černiauskaite ir iš karto sulaukė jos pritarimo. Ši prisiminė linksmą atvejį, kaip jos darželio vaikai paprašyti pasakyti žodį iš „č“ raidės vienbalsiai sušuko „čikenas!“. Tik pavadinimas naujam žaidimui į galvą neatėjo, bet čia pagelbėjo Perto (Vakarų Australija) lituanistinės mokyklos „Baltų šalelė“ vadovė Jūratė Kušeliauskienė, pasiūliusi pavadinti tokius žodžius naktibaldomis. „Taip dirbant komandoje ir materializuojasi puikios idėjos“, – džiaugiasi kalbinio žaidimo autorė.

Anglijos Piterboro lituanistinė mokykla GINTARĖLIS surengė pižamų vakarėlį

Iš sugaudytų žodžių išeis dar vienas žaidimas

Donata pasakoja, kad lituanistinės mokyklos labai nuoširdžiai ir entuziastingai reagavo į pasiūlymą surinkti iš savo aplinkos į vieną kraitelę „žodžius naktibaldas“. Per socialinius tinklus užduoties sumanytoja kreipėsi į bendruomenes ir paragino kurti savo „žodžių naktibaldų“ sąrašus, pildyti žodžių lenteles, siųsti renginių nuotraukas ir vaizdo įrašus. „Naktį juk viskas atrodo kitaip: visos katės pilkos, lengva pasiklysti ir nuklysti. Tad ir lietuviškos priesagos, šaknys, priešdėliai bei galūnės tamsoje susimaišė ir kartu su gyvenamosios šalies žodžių dalimis prikūrė naujų žodžių. Atsirado žodžiai naktibaldos!“ – žaismingu tekstu intrigavo kolegas. Iš tiesų smalsu sužinoti, kokios žodžio dalys dažniausiai mėgsta „pabėgioti“ naktimis, o tą galima sužinoti tik patyrinėjus kartu. Be jau minėtų „forkutė“ (liet. „šakutė“ + ang. „fork“), „čikenas“ (liet. „višta“ + ang. „chicken“), sąraše radosi tokie žodžiai kaip „vaifis“ (liet. „internetas“ + ang. „WiFi“), „neberemembinti“ (liet. „nebeprisiminti“ + ang. „don't remember“). Štai viena didžiausių Norvegijoje Oslo lituanistinė mokykla „Gintaras“ į šią užduotį įtraukė visą savo bendruomenę ir paskatino kitus pasekti jų pavyzdžiu, net sukūrė žaidimo vaizdinį ženklą. Norvegijoje augantys vaikai su mokytojomis sugaudė tokius žodelius kaip „trikas“ (liet. „tramvajus“ + norv. „trikk“), „speildrodis“ (liet. „veidrodis“ + norv. „speil“), „laksas“ (liet. „lašiša“ + norv. „laks“), „kūsintis“ (liet. „gerai, jaukiai praleisti laiką“ + norv. „kos deg:), „navinti“ (gauti pašalpą iš NAV (Norvegijos socialinė institucija). Savitus žodžius į lenteles suguldė ir kitose šalyse veikiančių mokyklų bendruomenės, susirinkusios į renginius aptarė jų reikšmes. Pats žodis „naktibalda“ taip pat daug kam kėlė susidomėjimą. Štai virtualios kontaktinės lituanistinės Italijos mokyklos mokinukai aiškinosi šio reto žodžio reikšmę, taip pat sunkiai į kitas kalbas verčiamo žodžio „knygnešys“, lietuvių primiršto žodžio „neprigulmybė“ (nepriklausomybė) reikšmes.

LIETUVIŲ KALBOS NAKTŲ ženklą sukūrė Oslo lituanistinė mokykla
GINTARAS

„Žodžių naktibaldų“ lobynas buvo surinktas ne šiaip sau. Šiuo metu, pasakoja projekto iniciatorė Donata, ji kaip tik esanti užsiėmusi „Kahoot“ viktorinos rengimu ir vėliau visus pakviesianti paspėlioti, ką reiškia vienas ar kitas žodis iš sukaupto sąrašo. „Lietuvių kalba yra gyvas organizmas, nuolat įgyjantis naujų formų ir, manau, nereikia to bijoti. „Naktibaldos“ panaktinėja ir dingsta, bet lietuviškai bendrauti vaikai nebijo ir taip greičiau išmoksta“, – teigia patyrusi mokytoja, mokyklos vadovė.

Mokiniai - kaip tikri kalbininkai

Aptardami pačių pasidarytus žodžius mokiniai žaidžia kaip tikri kalbininkai – jie gali palyginti skirtingų kalbų žodžius ir atpažinti, kuri žodžio dalis atėjo iš kokios kalbos. Taip jie mokomi ne kalti žodžius, o suprasti jų kilmę, gramatinius požymius. „Dažniausiai vaikai paima gyvenamosios šalies žodžio šaknį ir ją „padailina“ lietuviškomis priesagomis, priešdėliais bei galūnėmis. Štai Vokietijoje vaikai jūsų gali paprašyti „atsikinti“ (atsiųsti) kelias nuotraukas, o Švedijoje

vietoje „aš negaliu“ pasakys „aš neorkinu“. Italijoje gaisro metu „skamberemo pompierui“, o Norvegijoje rytais dažysimės priešais „speilrodį“. Susirgę Anglijoje „snyziname“, o Vokietijoje prieš egzaminus turime dar „pasiūbinti“. Štai jums ir spalvinga naktibaldų gama – pagaminta Lietuvoje, bet pagražinta užsienyje“, – žaidimo rezultatais dalijasi Donata.

Paklausta, ar akcija „Žodžiai naktibaldos“ turės tęsinį, jos sumanytoja sako, jog „Lietuvių kalbos naktimis“ kasmet stengsis pasiūlyti mokykloms vis po naują užduotį, kad paskatintų drąsiau žaisti lietuvių kalba, džiaugtis tuo, ko išmokstama. O jei kam patiko „žodžių naktibaldų“ nuotyčiai, sako Donata, juos galės tęsti savo mokyklose savarankiškai.

Donata pripažįsta, kad šiomet kaip niekada nustebino mokyklų originalumas ir kūrybiškumas. „Gavome daug nuotraukų ir į jas žiūrėdami negalėjome atsistebėti, kiek išmonės, kūrybos, laiko įdėta ir koks lobis yra lituanistinių mokyklų mokytojos. Tiek prigalvota įdomių veiklų, kad net pačiai norėtusi tokias mokyklas lankyti, – nuo pagalvių mūšio iki žodžių, susijusių su naktimi, paieškų. Mokyklos tikrai įdėjo daug širdies ir tai puikiai parodo, kaip joms rūpi diasporos vaikai, kad tik jiems būtų smagu, įdomu ir naudinga“, – džiaugiasi ji kolegų įkvepiančia veikla.

Šiomet dar sugalvota paskatinančių naujovių – įsteigtos kelios nominacijos „Lietuvių kalbos naktų“ šventėjams, laimėtojai apdovanoti Lietuvos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos bei VLKK prizais. Linksmiausiai „Pižamų dieną“ šventusia klase pripažinta Velso lituanistinė mokykla „Gintarėlis“, įdomiausių „žodžių naktibaldų“ autoriais tapo Miuncheno lituanistinė mokykla. Norvegijoje įkurtos lituanistinės mokyklos „MiLit Studio“ mokinė sužavėjo lietuviškiausia pižama, kurią mergina pati išmargino gražiausiais Lietuvos vaizdais ir lietuviškais žodžiais.

Norvegijos Lilehamerio mieste įsikūrusi lituanistinė mokykla ŠIAURĖ

Mažoji lietuvių kalbos dienų sostinė

Lietuvoje Lietuvių kalbos dienos jau penktus metus turėjo savo sostinę. Ja buvo Ignalina, Ukmergė, Šakiai, Gargždai ir Biržai. Diasporos lietuviai taip pat pageidavo savo centro, kuris išjudintų ir įkvėptų. Taip pernai atsirado Mažoji lietuvių kalbos dienų sostinė. Pirmąją tapo, nesunku atspėti, Donatos miestas Kavanas Airijoje su varikliuku – jos vadovaujama lituanistinė mokykla „Gintarėlis“. Šiomet sostinės titulu pasipuošė Vakarų Australijos Perto lituanistinė mokykla „Baltų šalelė“, vasaros pradžioje šventusi veiklos penkmetį. Tai kol kas vienintelė tokia mokykla visoje vakarinėje Australijos dalyje. Pertas (Perth) yra vienas labiausiai izoliuotų miestų pasaulyje, ir kartu – vienas gausiausiai apgyvendintų visoje Australijoje. Jame įsikūrusi lietuvių bendruomenė ir veikia minėta mokykla. Susipažinti su Mažąja lietuvių kalbos dienų sostine užsienyje reiškia sužinoti ir tai, kad jos apylinkėse laukinėje gamtoje gyvena žolėdės kvokos (*Quokka*), laikomos laimingiausiais gyvūnais pasaulyje. Pertas yra daugiakultūris miestas, jo etninė sudėtis pasikeitė po Antrojo pasaulinio karo, atvykus emigrantams iš Europos šalių. Pirmieji 538 lietuviai į Vakarų Australiją atvyko 1948–1953 metais.

Šiomet Mažajai lietuvių kalbos dienų sostinei pažymėti buvo sukurtas ir pristatytas logotipas, kurį puošia pati lietuviškiausia ir analogų pasaulyje neturinti raidė „ė“. Mažoji raidė parinkta neatsitiktinai, ji atspindi Lietuvių kalbos dienų mažosios sostinės užsienyje idėją. Vietoje taško spindinti žvaigždė yra aliuzija į pasaulio lituanistinių mokyklų švenčiamas „Lietuvių kalbos naktis“ ir niekada nemiegančią lietuvių kalbą. Logotipą sukūrė komanda „Banzai Creative“. „Kaip unikalioji „ė“ išdidžiai pasidabinusi žvaigžde-karūna, taip ir mes diasporoje aukštai iškėlę galvas didžiuojamės kalbą lietuviškai“, – simbolių prasmę aiškina Donata. Logotipas nuo šiol lydės kasmet. Mažosios sostinės pradininkai turi sukūrę ir vėliavą, papuoštą naujuoju logotipu. Vėliava keliaus per mažąsias sostines, kiekviena sostinė turės galimybę ant vėliavos palikti savo parašą.

Jau žinomas kitų metų Mažosios sostinės vardas – šį titulą pelnė originaliausiai šiemet „Lietuvių kalbos naktis“ šventusi K. Donelaičio lituanistinė mokykla Vašingtone, Jungtinėse Amerikos Valstijose.

Pižamų diena Vašingtone K. Donelaičio lituanistinėje mokykloje

Mūsų tapatybė yra kalba

Baigiant norisi sužinoti, ką suteikia dalyvavimas Lietuvių kalbos dienų kūryje pasaulio lituanistinėms mokykloms. D. Simonaitienė atsako, kad visų pirma tai

sustiprina jausmą, jog diaspora yra Lietuvos dalis, ir nesvarbu, koks tavo gyvenamosios vietos adresas. „Kai išvydau Lietuvių kalbos dienų reklamą per LRT, o ten pristatant sostinę Biržus dar šalia Lietuvos atsirado Australija su Pertu, net šiurpuliukai nuėjo. Lietuvių kalba jau seniai Lietuvos tvorą perlipusi ir klajoja po platųjį pasaulį, tad tik džiaugtis turime, kad lietuviški žodžiai gyvi ir gyvuojantys visame pasaulyje“, – teigia ji. Antra, neabejoja pašnekovė, lietuvių kalba yra mūsų vizitinė kortelė. „Štai airiai labiausiai didžiuojasi savo muzika ir sportu, o mūsų, lietuvių, tapatybė yra kalba“, – įsitikinusi Donata. Gyvendama užsienyje ji gerai mato, kaip arti ta pavojinga riba, kada kalba gali išnykti, asimiliuotis. „Ir tada savaime aktyvuojasi kažkoks nematomas lietuvybės genas žūtbūt kovoti už kiekvieną lietuvišką žodį, kalbos tęstinumą. Gal dėl to ir atrodo, kad gyvendami ne Lietuvoje labiau džiaugiamės Lietuvių kalbos dienomis, o mes tiesiog susiduriame su trapią kalbos būtimi ir dėl to jaučiame pareigą ir atsakomybę išsaugoti tą vizitinę kortelę, – užbaigia „Lietuvių kalbos naktų“ iniciatorė ir įkvėpėja.

Nuotraukos lituanistinių mokyklų archyvo.

Projektas „Pasaulio Lietuva.“

Jei norėtumėte publikuoti straipsnį prašome nekeisti straipsnio pavadinimo, nurodyti informacijos šaltinį, autorių ir projekto pavadinimą.